

REGION DE BRUXELLES-CAPITALE

Arrêté du Gouvernement de la Région
de Bruxelles-Capitale

BRUSSELS HOOFDSTEDELIJK GEWEST

Besluit van de Brusselse
Hoofdstedelijke Regering

MINISTERE DE LA REGION DE
BRUXELLES-CAPITALE

**ARRETE DU GOUVERNEMENT DE LA
REGION BRUXELLES CAPITALE
ENTAMANT LA PROCEDURE DE
CLASSEMENT COMME MONUMENT DE LA
TOTALITE DE L'IMMEUBLE SIS AVENUE
BESME, 103 A FOREST.**

Le Gouvernement de la Région de
Bruxelles-Capitale,

Vu l'ordonnance du 4 mars 1993 relative à
la conservation du patrimoine immobilier,
notamment de l'article 18,

Sur la proposition du Ministre-Président du
Gouvernement de la Région de Bruxelles-
Capitale et du Secrétaire d'Etat chargé des
Monuments et Sites,

ARRETE

Article 1er. - Est entamée la procédure de
classement comme monument de la totalité
de l'immeuble sis avenue Besme, 103
connu au cadastre de Forest, 3e division,
section B, 2e feuille, parcelle 11r5, en
raison de son intérêt historique et artistique,
précisé dans l'annexe I du présent arrêté.

Art. 2 - La zone de protection relative au
monument décrit dans l'article 1er
comprend l'ensemble des parcelles et des
voiries reprises dans le périmètre délimité
sur le plan figurant à l'annexe II du présent
arrêté.

MINISTERIE VAN HET BRUSSELS
HOOFDSTEDELIJK GEWEST

**BESLUIT VAN DE BRUSSELSE
HOOFDSTEDELIJKE REGERING HOU-
DENTE INSTELLING VAN DE PROCEDURE
TOT BESCHERMING ALS MONUMENT VAN
DE TOTALITEIT VAN HET GEBOUW
GELEGEN BESME LAAN, 103 TE VORST.**

De Brusselse Hoofdstedelijke Regering,

Gelet op de ordonnantie van 4 maart 1993
inzake het behoud van het onroerende
erfgoed, inzonderheid op artikel 18,

Op voordracht van de Minister-Voorzitter van
de Brusselse Hoofdstedelijke Regering en van
de Staatssecretaris belast met Monumenten en
Landschappen,

BESLUIT

Artikel 1. - Wordt ingesteld de procedure tot
bescherming als monument van het gebouw
gelegen Besmelaan, 103 bekend ten kadaster
van Vorst, 3de afdeling, sectie B, 2de blad,
perceel nr. 11r5, wegens zijn historische en
artistieke waarde, zoals nader bepaald in
bijlage I van dit besluit.

Art. 2 - De vrijwaringzone met betrekking tot
het in artikel 1 vermelde monument omvat het
geheel van de percelen en de wegen,
evenals gedeelten van de percelen en de
wegen opgenomen in de omtrek zoals
afgebakend op het plan van bijlage II van dit
besluit.

Art. 3 - Le ministre qui a les Monuments et Sites dans ses attributions est chargé de l'exécution du présent arrêté.

Art. 3 - De minister bevoegd voor Monumenten en Landschappen is belast met de uitvoering van dit besluit.

Bruxelles, le 06 MAI 2004

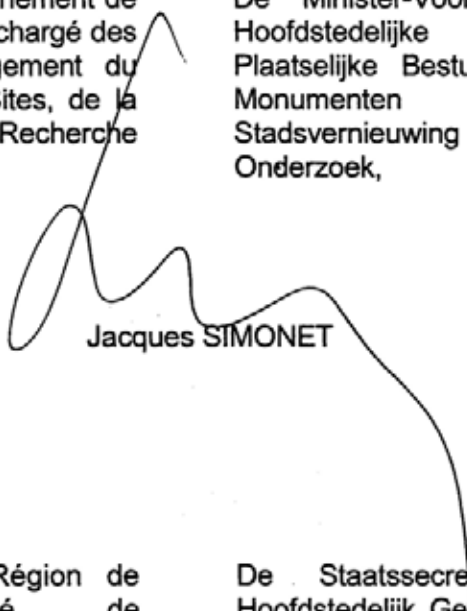
Brussel, 06 MAI 2004

Par le Gouvernement de la Région de Bruxelles-Capitale,

Door de Brusselse Hoofdstedelijke Regering,

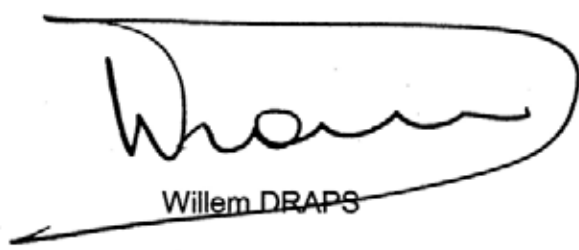
Le Ministre-Président du Gouvernement de la Région de Bruxelles-Capitale chargé des Pouvoirs locaux, de l'Aménagement du Territoire, des Monuments et Sites, de la Rénovation urbaine et de la Recherche scientifique,

De Minister-Voorzitter van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering belast met Plaatselijke Besturen, Ruimtelijke Ordening, Monumenten en Landschappen, Stadsvernieuwing en Wetenschappelijk Onderzoek,

Jacques SIMONET

Le Secrétaire d'Etat à la Région de Bruxelles-Capitale, chargé de l'Aménagement du Territoire, des Monuments et Sites et du Transport rémunéré des personnes,

De Staatssecretaris bij het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, belast met Ruimtelijke Ordening, Monumenten en Landschappen en Bezoldigd Vervoer van Personen,

Willem DRAPS

Copie certifiée conforme

01 JUN 2004

Voor eensluidend afschrift

CHANCELLERIE

Gilles DUBOUT
KANSELARIJ

ANNEXE I A L'ARRETE DU GOUVERNEMENT DE LA REGION DE BRUXELLES-CAPITALE ENTAMANT LA PROCEDURE DE CLASSEMENT COMME MONUMENT DE LA TOTALITE DE L'IMMEUBLE SIS AVENUE BESME, 103 A FOREST

Référence cadastrale : Forest, 3ème division, section B, 2ème feuille, parcelle 11r5

Description sommaire

Cette villa Art nouveau de trois façades et trois niveaux, implantée sur une large parcelle, est édifiée en 1903 sur les plans de Alphonse Boelens (1877-1936).

L'élévation, en briques émaillées blanches rehaussées de bandeaux de pierre bleue, présente en façade à rue deux travées asymétriques : celle de gauche est large et contient les pièces principales tandis que celle de droite, qui compte un niveau supplémentaire, est en ressaut sous toit en pavillon et est déterminée par l'escalier. L'angle à rue est avancé, à partir du deuxième niveau par un oriel.

Le soubassement en pierre bleue est percé de trois jours de cave, avec ferronneries, inscrits dans un encadrement mouluré. La signature de l'architecte est visible près de la fenêtre gauche.

Le vocabulaire Art nouveau caractérise le rez-de-chaussée. En effet, il est éclairé d'une large baie quadripartite avec imposte en plein cintre couronné d'un arc en pierre bleue qui rejoint les piedroits moulurés, également en pierre bleue. Ce traitement accentue visuellement la forme arrondie de l'ouverture. Cette dernière est protégée par un garde-corps en fer forgé aux motifs Art nouveau.

Les étages de la travée principale sont chacun ajourés de deux fenêtres de hauteur dégressive. Une terrasse, protégée par une balustrade en fer et bois dont l'ornementation est d'inspiration Art nouveau, devance les baies du premier étage ; au deuxième étage, un balcon sur consoles en pierre bleue, situé en retrait par rapport à la terrasse précédente, court sur toute la largeur de la travée. Il est protégé par un garde-corps en bois aux motifs Art nouveau.

En toiture, une lucarne rampante prend place dans le prolongement de cette travée.

La travée de droite est percée d'une belle porte à double vantail orné de vitraux, surmontée d'une haute baie d'imposte rectangulaire sous arc de décharge. Chaque étage est éclairé de deux fenêtres identiques, également sous arc de décharge, tandis que la mansarde est ajourée d'une baie en plein cintre.

Les fenêtres des façades avant et latérale ont été traitées de manière analogue (forme, alignement, divisions identiques des petits-bois, linteau en pierre bleue...) et forment un ensemble cohérent qui contribue à l'unité de la façade.

Des sgraffites ornent les allèges de la travée en ressaut et de l'oriel ainsi que l'entablement de la travée principale. Ces sgraffites présentent de fortes similitudes avec ceux de l'immeuble sis 10, rue Vanderschrick attribués à l'artisan H. Weyers.

Une marquise aux lignes ondoyantes prend place sur la façade latérale.

La façade arrière se compose également de deux travées asymétriques, répondant au même schéma que la façade avant mais de manière plus sobre. Les deux premiers

niveaux sont éclairés de portes-fenêtres quadripartites sous linteau métallique et de deux fenêtres, également sous linteau métallique. Le troisième niveau, ajouré sur le même principe que les deux autres, est en retrait par rapport à la façade laissant libre un grand espace aménagé en terrasse.

La façade arrière est aujourd'hui flanquée d'une véranda qui n'existe pas sur les plans d'origine mais qui aurait vraisemblablement été rajoutée au moment de la construction.

Intérieur

La typologie de cette villa est caractéristique des habitations bruxelloises du XIXe siècle, à savoir trois pièces en enfilade flanquées d'un escalier qui se développe, ici, du côté jardin.

C'est une belle porte ornée de vitraux d'influence néo-Renaissance qui marque la transition entre vestibule et bel étage où domine le style éclectique.

En effet, la première des pièces, à front de rue, présente des lambris d'appuis ainsi qu'un plafond mouluré et peint de motifs rappelant le style Empire. La transition avec la salle à manger, pièce intermédiaire, est marquée par des colonnes décoratives à chapiteau ionique. Le plafond est également mouluré. Dans ces deux pièces, les cheminées se trouvent sous les fenêtres et un système particulier d'évacuation des fumées, par la déviation des conduits, a été conçu.

C'est une porte-fenêtre quadripartite surmontée d'une imposte aux carreaux de verre américain tricolore qui marque le passage vers le jardin d'hiver.

Les portes palières des annexes, qui se situent aux étages intermédiaires côté jardin, sont ornées de vitraux colorés tandis que leurs impostes sont ajourées de quatre petites ouvertures en plein cintre décorées de vitraux aux motifs d'inspiration éclectique.

La pièce avant du deuxième niveau présente également un très beau plafond mouluré.

L'ensemble des planchers, des plafonds, des châssis, des boiseries, des quincailleries est d'origine.

Intérêt présenté par le bien selon les critères définis à l'article 2, 1° de l'ordonnance du 4 mars 1993 relative à la conservation du patrimoine immobilier

Intérêt historique et artistique

A la fin du XIXe siècle et au début du XXe siècle, les communes périphériques de la ville de Bruxelles, sous l'effet d'une forte croissance démographique, se développent et organisent leur territoire en fonction des hiérarchies sociales : c'est ainsi qu'une population bourgeoise vient s'implanter autour du parc de Forest. Cet écrin de verdure est créé en 1882 sous l'impulsion du roi Léopold II et la mise en œuvre en est confiée à Victor Besme, inspecteur-voyer des faubourgs de Bruxelles. Ce dernier urbanise dans le même temps cette zone et crée un nouveau quartier. En effet, l'aménagement du parc public eut pour corollaire le percement des avenues des Villas et du Mont Kemmel, des avenues Reine Marie-Antoinette et du Roi ainsi que de l'avenue Besme. Cette dernière relie les parcs de Duden et Forest, dans leur partie ouest, à la chaussée d'Alsemberg qui assure le lien entre le faubourg forestois et la grande ville qu'est Bruxelles.

Le long de ces nouvelles voies de communication sont élevées des maisons individuelles bourgeoises, des villas, des hôtels particuliers, la plupart avec jardins. Ces demeures révèlent le spectaculaire développement urbain de la commune et offrent un panel des tendances architecturales qui se rencontraient à Bruxelles au tournant du XXe siècle, en particulier la mouvance Art nouveau dont est caractéristique le n° 103 de l'avenue Besme.

Cette villa est une des réalisations les plus caractéristiques de l'œuvre de Alphonse Boelens. Opérant tant dans la sphère publique, en tant qu'architecte communal d'Ixelles à partir de 1908, que dans le domaine privé, il marie dans sa production les influences éclectiques et Art nouveau comme en témoigne cette architecture.

Cette villa présente, essentiellement en façade avant, un vocabulaire proprement Art nouveau notamment dans le mariage des matériaux, dans le traitement de l'arrondi de la fenêtre du rez-de-chaussée, dans les ornements des châssis et des balcons et dans le mariage des matériaux. Par ailleurs, cette maison présente la particularité d'avoir conservé les éléments de décoration propre à une classe sociale aisée qui favorisait alors le mélange des influences.

Le parfait état de conservation de ce bâtiment, remarquable production de style Art nouveau de Alphonse Boelens, ainsi que le témoignage qu'elle porte sur l'histoire de l'urbanisation de ce quartier de Forest, la font figurer parmi le patrimoine remarquable de cette commune et, de ce fait, de la Région de Bruxelles-Capitale.

Vu pour être annexé à l'arrêté du 06 MAI 2004

Le Ministre-Président du Gouvernement de la Région de Bruxelles-Capitale, chargé des Pouvoirs locaux, de l'Aménagement du Territoire, des Monuments et des Sites, de la Rénovation urbaine et de la Recherche scientifique,

Jacques SIMONET

Le Secrétaire d'État à la Région de Bruxelles-Capitale, chargé de l'Aménagement du Territoire, des Monuments et des Sites et du Transport Rémunéré des personnes,

Willem DRAPS

Copie certifiée conforme

01 JUIN 2004

Voor eensluidend afschrift

CHANCELLERIE

Gilles CLARFEBOUT

KANSELARIJ

**BIJLAGE I BIJ HET BESLUIT VAN DE BRUSSELSE HOOFDSTEDELIJKE REGERING
HOUDENDE DE AANVANG VAN DE PROCEDURE TOT BESCHERMING ALS MONUMENT
VAN DE TOTALITEIT VAN HET GEBOUW GELEGEN BESMELAAN 103 TE VORST**

Kadastrale gegevens : Vorst, 3de afdeling, sectie B, 2de blad, perceel 11r5

Beknopte beschrijving

Deze driegevel Art Nouveauvilla omvat drie niveaus en werd in 1903 naar de plannen van Alphonse Boelens (1877-1936) op een breed perceel opgetrokken.

De met witte geglazuurde bakstenen en met blauwstenen stroken versierde gevel vertoont langs de straatkant twee asymmetrische traveeën : de linkerzijde is breed en omvat de voornaamste leefruimtes terwijl de rechtertravee, die een bijkomend niveau telt, uitspringt onder een tentdak en bepaald wordt door de trap. De hoek die uitgaat aan de straatkant wordt gemarkeerd door een erker.

De arduinstenen onderbouw wordt opengewerkt door drie keldervensters met smeedijzers die ingelast zijn in een geprofileerde omlijsting. De naam van de architect is zichtbaar bij het linkervenster.

De bel-etageverdieping is kenschetsend voor de Art Nouveau. Deze wordt immers belicht door een wijde vierdelige opening met bovenraam omsloten door halve cirkelbogen die uitkomen aan de arduinstenen steunmuren. Deze behandeling accentueert de ronde vorm van de raamopening. Deze wordt nog afgeschermd door een smeedijzeren vensterleuning met Art Nouveaumotief.

De verdiepingen van de hoofdtravee worden elk door twee ramen van afnemende hoogte opengewerkt. Een door een ijzeren en houten baluster met Art Nouveau-ornamentiek beschermde terras is voor de openingen van de eerste verdieping ingebouwd; op de tweede verdieping loopt een op arduinen kraagstenen gedragen terras dat achteruit staat in vergelijking met de vorige, over gans de gevelbreedte. Het terras wordt afgeschermd door een houten leuning met Art Nouveaumotief.

In de dakkap is een klimmend dakvenster in het verlengde van deze travee ingebouwd.

De rechtertravee is opengewerkt door een mooie deur met dubbele vleugel, verfraaid met glasramen en wordt overkoepeld door een hoog rechthoekig bovenlicht onder een ontlastingsboog. Elke verdieping wordt belicht door identieke vensters, eveneens onder een ontlastingsboog, terwijl de mansarde via een opening in halve cirkelboogvorm opengewerkt wordt.

De ramen van de voor- en zijdegevels werden op identieke wijze behandeld (vorm, rooilijnstand, gelijksoortige opdelingen van het klein hout, arduinstenen dekstenen ...) en vormen een samenhangend geheel die de eenheid van de gevel meebepaalt.

De steunmuren van de uitspringende travee en van de erker, alsook het tafelment van de hoofdtravee zijn versierd met sgraffito. Deze sgraffito vertoont vele gelijkenissen met die van het pand gelegen aan de Vanderschrickstraat 10 die aan kunstenaar H. Weyers toegeschreven zijn.

Een luifel met golvende lijnen is ingebouwd op de zijdelingse gevel.

De achtergevel omvat eveneens twee asymmetrische traveeën die bij hetzelfde schema als de voorgevel passen, maar wel op een soberder wijze. De eerste twee niveaus worden belicht door vierledige vensterdeuren onder een metalen latei en door twee vensters, eveneens onder metalen latei. Het derde niveau is volgens hetzelfde principe opengewerkt als de twee overige, staat achteruit ten overstaande van de gevel en laat aldus een grote ruimte die als terras ingericht is.

Thans gaat de achtergevel vergezeld van een veranda die niet is opgenomen in de oorspronkelijke ontwerpen maar die hoogstwaarschijnlijk tijdens de bouw toegevoegd werd.

De binnenruimtes

Deze villa is typerend voor de Brusselse negentiende-eeuwse woning, namelijk met drie aaneensluitende ruimtes waaraan een trap toegevoegd is, in dit geval langs de tuinzijde.

Een fraaie deur met glas-in-loodramen van neorenaissance-invloed vormt de transitie tussen de inloop en de bel-etage die gekenmerkt wordt door een dominante eclectische stijl.

De eerste van de drie vertrekken, aan de voorgevel, omvat steunvlakken, alsmede een plafond met lijstwerk en geschilderde motieven die aan de Empirestijl herinneren.

De overgang met de eetzaal in de transitieruimte, wordt gekenmerkt door decoratieve kolommen met Ionisch kapiteel. Het plafond is eveneens met lijstwerk behandeld. In deze twee ruimtes werden de schoorsteenschachten onder de ramen ingebouwd en werd er een bijzonder systeem ontworpen voor de rookafvoer aan de hand van afgeleide kokers.

De overgang naar de wintertuin geschiedt langs een vierdelige vensterdeur overkoepeld door een bovenlicht met driekleurig Amerikaans glas.

De overloopdeuren van de bijgebouwen van de tussenverdiepingen gelegen langs de tuinkant zijn verfraaid met gekleurde glas-in-loodramen terwijl hun bovenlichten opengewerkt zijn door vier bescheiden openingen in rondboog versierd met glasramen van eclectische trend.

Het voorgevelvertrek van het tweede niveau is eveneens voorzien van een bijzonder mooi plafond met lijstwerk.

Het volledige houtwerk met plankenvloeren, plafonds, raamkozijnen, houtwerk en het hang- en sluitwerk is oorspronkelijk.

Belang van het goed volgens de criteria zoals bepaald in artikel 2, 1° van de ordonnantie van 4 maart 1993 inzake het behoud van het onroerend erfgoed

Historische en artistieke waarde

Naar aanleiding van een sterke bevolkingsgroei ontwikkelen en nemen de randgemeenten van Brussel op het einde van de XIXe en begin XXe eeuw hun voorzorgsmaatregelen om de sociale hiërarchieën te organiseren. Hier komt bijgevolg een welgestelde bevolking zich vestigen rond het park van Vorst. Dit groengebied wordt aangelegd onder impuls van koning Leopold II en in 1882 wordt Victor Besme, inspecteur-wegenbouwer van de Brusselse randgemeenten, belast met de verwezenlijking ervan. Laatstgenoemde urbaniseert dit gebied in eenzelfde tijd en richt er een nieuwe wijk op. Als logisch gevolg van de aanleg van dit openbaar domein worden tevens de Villa- en de Kemmelberglanen, de Koningin Maria-Hendrika- en de Koningslanen alsmede de Besmelaan doorgetrokken. Deze laatste verbindt de westelijke delen van het Dudenpark en het park van Vorst met de Alsebergsesteenweg die de voorstad Vorst met de grootstad Brussel verbindt.

Langs deze nieuwe verkeerswegen werden eengezinswoningen en burgerhuizen, villa's en herenhuizen opgericht, meestal met een tuin. Deze woningen geven blijk van de spectaculaire stedenbouwkundige ontwikkeling van deze gemeente en vormen een panel van al de tendensen die in de Brusselse architectuur aanwezig waren rond de eeuwwisseling naar de XXste eeuw en meer bijzonder de Art Nouveautendens waarvan nummer 103 aan de Besmelaan een kenmerkend voorbeeld vormt.

Deze villa hoort bij de meest karakteristieke realisaties in het oeuvre van Alphonse Boelens. Boelens was werkzaam in de openbare sector, waarvoor hij vanaf 1908 als architect verbonden was aan de gemeente Elsene, alsook op privé-niveau en integreert in zijn productie eclectische tendensen en Art Nouveau-invloed zoals de architectuur van dit pand ervan getuigt.

Deze villa straalt, voornamelijk aan haar voorgevel, een sprekend Art Nouveau vocabularium uit, ondermeer in de cirkelboogvormige behandeling van de vensteropening van de bel-etage, in de ornamentiek van raamkozijnen en balkons en in de vermenging van materialen. Deze woning omvat trouwens alle decoratieve elementen eigen aan een gegoede stand uit deze periode, die de vermenging van tendensen zeer genegen was.

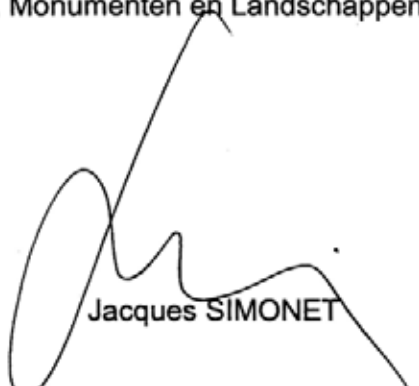
De perfecte staat van behoud van dit gebouw dat een bijzonder hoogstaande Art Nouveauproduktie van Alphonse Boelens genoemd mag worden, alsmede de getuigenis die dit

pand levert over de geschiedenis van deze wijk van Vorst, verheffen deze tot het uitzonderlijke patrimonium van deze gemeente en bijgevolg ook van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

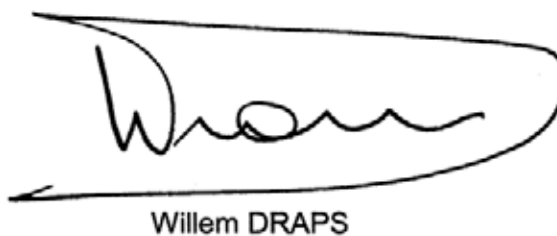
Gezien om bijgevoegd te worden bij het besluit vand. 6 MAI 2004

De Minister-Voorzitter van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering belast met Plaatselijke Besturen, Ruimtelijke Ordening, Monumenten en Landschappen, Stadsvernieuwing en Wetenschappelijk Onderzoek,

Jacques SIMONET

De Staatssecretaris voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest belast Ruimtelijke Ordening, Monumenten en Landschappen en Bezoldigd Vervoer van Personen,

Willem DRAPS

Copie certifiée conforme

01 JUN 2004

Voor eensluidend afschrift

CHANCELLERIE

Gilles CLAYBOLT
KANSELARIJ

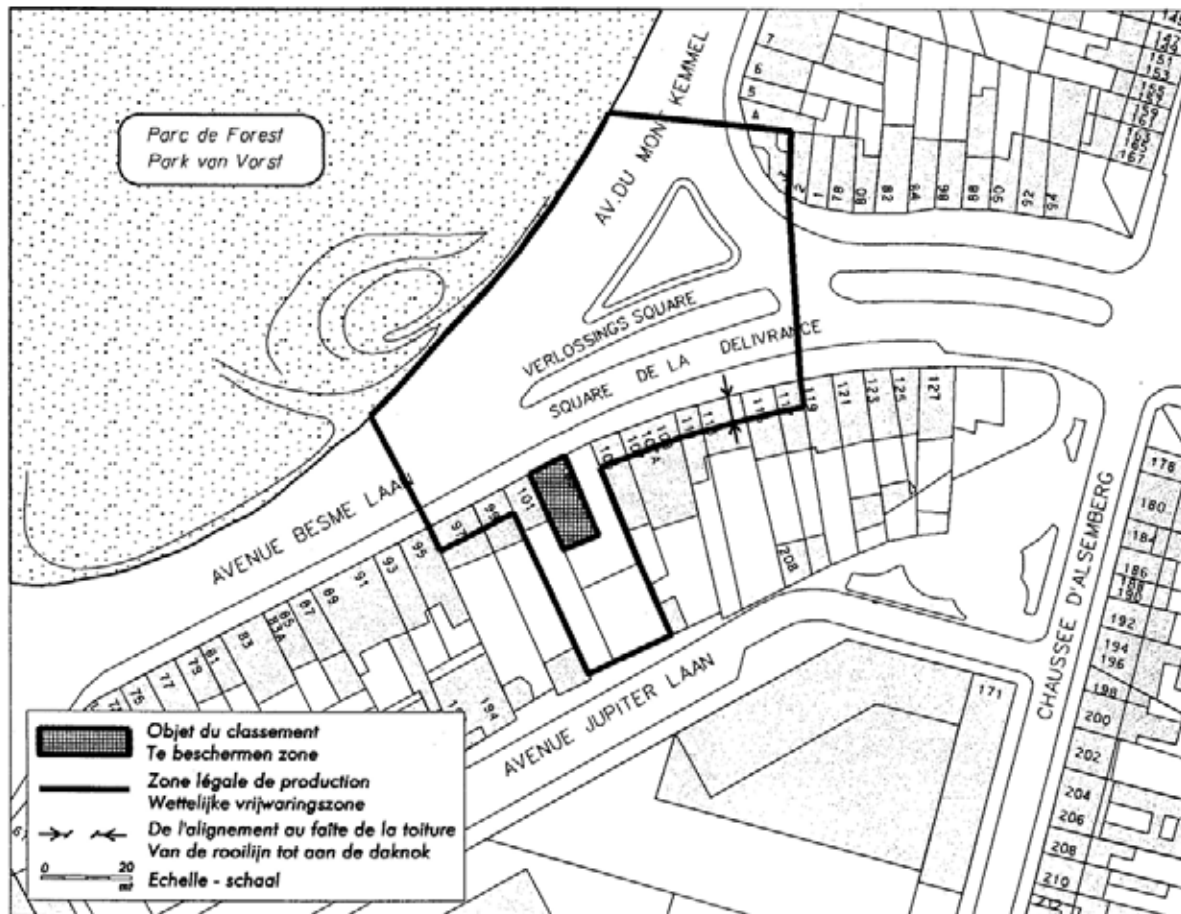

ANNEXE II A L'ARRETE DU
GOUVERNEMENT DE LA REGION DE
BRUXELLES-CAPITALE ENTAMANT LA
PROCEDURE DE CLASSEMENT COMME
MONUMENT DE LA TOTALITE DE
L'IMMEUBLE SIS PLACE AVENUE
BESME, 103 A FOREST

BIJLAGE II VAN HET BESLUIT VAN DE
BRUSSELSE HOOFDSTEDELIJKE
REGERING HOUDENDE INSTELLING
VAN DE PROCEDURE TOT
BESCHERMING ALS MONUMENT VAN
DE TOTALITEIT VAN HET GEBOUW
GELEGEN BESMELAAN, 103 TE VORST

**DELIMITATION DE LA ZONE
DE PROTECTION**

**AFBAKENING VAN
DE VRIJWARINGSZONE**

Vu pour être annexé à l'arrêté du 06 MAI 2004

Gezien om te worden gevoegd bij het besluit van 06 MAI 2004

Le Ministre-Président du Gouvernement de la Région de Bruxelles-Capitale, chargé des Pouvoirs locaux, de l'Aménagement du Territoire, des Monuments et des Sites, de la Renovation Urbaine et de la Recherche scientifique,

De Minister-Voorzitter van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering, belast met Plaatselijke besturen, Ruimtelijke Ordening, Monumenten en Landschappen, Stadsvernieuwing en Wetenschappelijk Onderzoek,

Jacques SIMONET

Le Secrétaire d'Etat à la Région de Bruxelles-Capitale, chargé de l'Aménagement du Territoire, des Monuments et Sites et du Transport rémunéré des personnes,

De Staatssecretaris bij het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, belast met Ruimtelijke Ordening, Monumenten en Landschappen en Bezoldigd Vervoer van Personen,

Willem DRAPS

CHANCELLERIE

Copie certifiée conforme

01 JUN 2004

Voor eensluidend afschrift

Gilles CROU
KANSALARU

